

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

مقایسه بازارهای مختلف برای صادرات غیر نفتی ایران با استفاده از سه ضابطه (ثبات، رشد و

اندازه) ۹۸ - ۱۹۷۹ (بررسی موردی اتحادیه اروپا و حوزه خلیج فارس)

استاد راهنما: خانم دکتر زهرا افشاری

استاد مشاور: خانم دکتر منیژه نخعی

دانشجو: نفیسه امیریان

خرداد ماه ۱۳۸۰

چکیده:

توسعه صادرات غیر نفتی و رهایی از اقتصاد تک محصولی امروزه توجه بسیاری از برنامه ریزان و دست اندرکاران اقتصاد کشورمان را به خود معطوف ساخته است. یافتن بازارهای مناسب برای صادرات غیر نفتی، اولین شرط تحقق هدف فوق می باشد.

در این پایان نامه، با بررسی ساختار جغرافیایی ایران در طی دوره ۹۸ - ۱۹۷۹ به مقایسه کشورهای وارد کننده کالاهای غیر نفتی از ایران پرداخته شده است. برای این منظور دو منطقه که از لحاظ حجم تجارت بیشترین تجارت را با ایران دارند یعنی کشورهای عضو اتحادیه اروپا و حوزه خلیج فارس مورد بررسی قرار گرفته اند. فرضیه مطرح شده این است کشورهای عضو اتحادیه اروپا نسبت به کشورهای حوزه خلیج فارس بازار مناسبتری برای صادرات غیر نفتی ایران می باشند. جهت آزمون این فرضیه، سه معیار ثبات، رشد و اندازه ارائه شده است. هر یک از این معیارها با استفاده از روشهای

مختلف برای دوره های ۸۸ - ۱۹۷۹، ۹۸ - ۱۹۸۹، ۹۸ - ۱۹۷۹ محاسبه شده اند. نتایج به دست آمده از سه معیار اندازه، رشد و ثبات بیانگر آن است که کشورهای عضو خلیج فارس بازار مشترک از نظر دو ضابطه ثبات و اندازه در مقایسه با کشورهای حوزه خلیج فارس بازار مناسبتری برای صادرات غیر نفتی ایران طی دوره مورد بررسی ارائه داده اند و کشورهای عضو حوزه خلیج فارس نیز از نظر شاخص رشد در مقایسه با کشورهای اتحادیه اروپا دارای بازار مناسبتری برای صادرات غیر نفتی ایران بوده اند.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱ مقدمه
- ۱-۲ اهمیت موضوع
- ۱-۳ هدف از تحقیق
- ۱-۴ فرضیه تحقیق
- ۱-۵ روش تحقیق
- ۱-۶ سابقه تحقیق
- ۱-۷ سازماندهی تحقیق

فصل دوم: اصول و مبانی نظری تجارت بین الملل

- ۲-۱ مقدمه
- ۲-۲ مبانی نظری تجارت بین الملل
- ۲-۳ رابطه رشد و تجارت بین الملل
  - ۲-۳-۱ اثر رشد بر تجارت
  - ۲-۳-۲ اثر تجارت بر رشد اقتصادی
  - ۲-۳-۳ استراتژی های توسعه

- ۲-۴-۱ استراتژی جایگزینی واردات
- ۲-۴-۲ استراتژی توسعه صادرات
- ۲-۵ مزایای سیاست توسعه صادرات
- ۲-۶ توسعه صادرات و رشد اقتصادی
- ۲-۷ ضرورت توسعه صادرات غیر نفتی

فصل سوم مروری بر ادبیات سه ضابطه (ثبات، رشد و اندازه)

- ۳-۱ مقدمه
- ۳-۲ امکان توسعه بازار در کشورهای وارد کننده (خریدار کالا)
- ۳-۳ تعریف بی ثباتی صادرات
- ۳-۴ تعریف اندازه بازار
- ۳-۵ تعریف رشد صادرات
- ۳-۶ شاخص ها و معیارهای بازار ایده آل
  - ۳-۶-۱ شاخص های بی ثباتی صادرات
  - ۳-۶-۲ شاخص رشد بازار
  - ۳-۶-۳ شاخص اندازه بازار
- ۳-۷ مروری بر ادبیات تئوریک مسئله بی ثباتی رشد صادرات و اندازه بازار
  - ۳-۷-۱۲ ادبیات تئوریک مسئله بی ثباتی صادرات
    - ۳-۷-۱-۱ نظرات بد بینانه
    - ۳-۷-۱-۲ نظرات خوش بینانه
    - ۳-۷-۲ ادبیات تئوریک اندازه بازار
    - ۳-۷-۳ ادبیات تئوریک رشد صادرات
    - ۳-۷-۴ شواهد تجربی از کاربرد شاخص های بی ثباتی و رشد صادرات

۳-۷-۵ نقش تحقیق حاضر در پیشبرد تحقیقات قبلی

فصل چهارم: تاریخچه تاسیس اتحادیه اروپا و حوزه

خلیج فارس و بررسی عملکرد صادرات غیر نفتی ایران طی ۷۷ - ۱۳۵۸

۴-۱ مقدمه

۴-۲ تاریخچه تشکیل جامعه اقتصادی اروپا

۴-۳ نقش بازار مشترک اروپا در تجارت خارجی ایران

۴-۴ تاریخچه تشکیل شورای همکاری خلیج فارس

۴-۵ روابط تجاری ایران و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس

۴-۶ بررسی عملکرد صادرات غیر نفتی ایران طی سالهای ۷۷ - ۱۳۵۶

۴-۶-۱ عوامل موثر در کاهش صادرات غیر نفتی ایران

۴-۷ توزیع جغرافیایی صادرات غیر نفتی ایران

۴-۷-۱ توزیع جغرافیایی صادرات غیر نفتی بر حسب منطقه

۴-۷-۲ توزیع جغرافیایی صادرات غیر نفتی بر حسب کشور

۴-۸ جایگاه ایران در بازارهای جهان

۴-۸-۲ جایگاه صادرات ایران در بازارهای جهانی

فصل پنجم: بررسی و محاسبه سه ضابطه

(ثبات، رشد و اندازه)

۵-۱ مقدمه

۵-۲ روش تحقیق

۵-۳ داده ها

۵-۳-۱ شاخص های بی ثباتی

۵-۳-۲ رشد بازار

۵-۳-۳ اندازه بازار

۵-۴ تحلیل نتایج و شواهد آماری

۵-۴-۱ تحلیل شاخص های بی ثباتی برای دوره ۸۸ - ۱۹۷۹

۵-۴-۲ تحلیل شاخص های بی ثباتی برای دوره ۹۸ - ۱۹۸۹

۵-۴-۳ تحلیل شاخص های بی ثباتی برای دوره ۹۸ - ۱۹۷۹

۵-۵ رشد بازار

۵-۷ اندازه بازار

نتایج